ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K
J M É N E M R E P U B L I K Y

Krajský soud v Ostravě rozhodl samosoudcem JUDr. Otakarem Pochmonem v právní věci žalobkyně **Ivety Č.**, nar. xxx, bytem xxx, zastoupené obecnou zmocněnkyní Mgr. Michaelou K., adresa pro doručování: xxx, proti žalované **Městské nemocnici Ostrava**, Nemocniční 20, Ostrava 1, IČ: 00635162, **o ochranu osobnosti,**

t a k t o :

Žalovaná **j e p o v i n n a** prostřednictvím svého statutárního orgánu zaslat do 3 dnů od právní moci rozsudku žalobkyni dopis následujícího znění:

Vážená paní H.,
dne 7.7.1997 jsme Vám na porodnicko - gynekologickém oddělení naší nemocnice provedli sterilizaci, aniž bychom Vás řádně poučili a nenechali Vás poradit se před provedením s Vaším partnerem, čímž jsme zasáhli do Vaší nejintimnější sféry a způsobili Vám trvalé fyzické i psychické následky. Za tento zásah do Vašeho práva na ochranu osobnosti se Vám tímto omlouváme.

Městská nemocnice Ostrava

II. Žalovaná **j e p o v i n n a** zaplatit žalobkyni částku 500.000,- Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku.

III. Žaloba na zaplacení další částky 500.000,- Kč, **s e z a m í t á** .

IV. Žalovaná **j e p o v i n n a** zaplatil žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 1.005,- Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku.

V. Žalovaná **j e p o v i n n a** zaplatit České republice na účet Krajského soudu v Ostravě náklady řízení ve výši 4.687,- Kč a na soudním poplatku 20.000,- Kč, to vše do 3 dnů od právní moci rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobkyně se po žalované domáhala omluvy, jak v odst. I. výroku uvedeno. Dále zaplacení částky 1.000.000,- Kč na nemajetkové újmě s odůvodněním, že dne 7.7.1997 porodila u žalované své druhé dítě, dceru K. Č.. Během těhotenství bylo pravděpodobné, že bude rodit císařským řezem, stejně jako první dítě v roce xxx, z důvodu disproporce. Současně s prováděním císařského řezu byla u ní provedena i sterilizace (oboustranná ligatura vejcovodů). Od této doby defakto nemůže mít děti (v té době jí bylo xxx let). Sterilizace je zákrok, který je téměř nezvratitelný.

Dále popisovala v žalobě přijetí do nemocnice s tím, že měla za to, že jí po porodu byla dána nějaká „Dana“ sterilizační a asi před rokem, tedy v roce 2004 se dozvěděla, že již nikdy nebude mít děti, protože je sterilizovaná a bylo jí řečeno jejím lékařem, ať si najde jiného lékaře. Navštěvovala MUDr. Č., když zde existovala určitá šance v podobě in vitro fertilizace, ovšem během tří pokusů se oplodnění nezdařilo.

Žalobkyně poukazovala na skutečnost, že sterilizaci dne 7.7.1997 v České republice bylo možné provést za podmínek stanovených sterilizační směrnicí a za současného respektování nadřazených právních předpisů Evropské úmluvy o ochraně lidských práva a svobod, Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen, Listiny základních práv a svobod, Občanského zákoníku, Zákona o péči o zdraví lidu (zák. č. 20/1996 Sb.). Tvrdila, že sterilizace byla provedena v rozporu se zákony, úmluvami a pakty shora uvedenými, neboť žalobkyně nedala k provedení sterilizace platný souhlas, když její souhlas nebyl svobodný, neboť žádost o provedení sterilizace podepsala v době, když již byla připravována k císařskému řezu, jen několik minut před tím než upadla do narkózy a to tak, že vůbec nevěděla, co podepisuje. Dále tvrdila, že nebyla řádně poučena o účelu a povaze zákroku, o jeho důsledcích a rizicích s tím, že pravděpodobnost císařského řezu byla vysoká a nebylo tedy nutné vyžadovat souhlas několik minut před porodem. Navíc nelze přehlédnout, že účelu sledovaného sterilizací bylo možné dosáhnout i jinak, např. různými formami antikoncepce. Opakovaný císařský řez pro ni nepředstavoval takové riziko, aby jí byla jednoznačně navrhována sterilizace. Nedošlo k předchozímu vyšetření a rozhodnutí sterilizační komise.

Tím, že žalovaná provedla sterilizaci za výše uvedených okolností, zasáhla do osobnostních práv žalobkyně, a to do práva fyzické integrity, morální integrity, zásah do dalších aspektů soukromého života, zahrnující život sexuální, a zásah do práva na

rovné zacházení. Žalobkyně se tedy domáhá po žalované písemné omluvy za zásah do osobnostních práv a dále o zaplacení nemajetkové újmy v penězích, neboť její důstojnost byla snížena ve značné míře a morální zadostiučinění se nejeví jako dostačující. V případě nemajetkové újmy je třeba vycházet z chráněného zájmu, kterým je zdraví, včetně reprodukčního zdraví ženy. Přivádění dětí na svět je nezadatelným úkolem rodičů a základním posláním ženy. Zbavení ženy této možnosti bez řádného poučení a získání svobodného souhlasu znamená nejen zásah do práva na ochranu osobnosti s velmi ponižujícími, těžkými a trvalými důsledky, ale také nebezpečí na důležitém zájmu společnosti, tzn. schopnost reprodukce. Podle moderní teorie ochrany osobnosti má peněžní zadostiučinění funkci kompenzační, ale i funkci preventivní. Má odrazovat rušitele zájmů chráněných ustanoveními o ochraně osobnosti protiprávního jednání v budoucnosti. Takové působení vyžaduje, aby se jednalo o sankci důraznou a i z tohoto hlediska dostačující. Za tohoto stavu žalobkyně požadovala zaplacení částky 1.000.000,- Kč na nemajetkové újmě.

Žalovaná navrhovala zamítnutí žaloby, neboť tvrzení žalobkyně o tom, že nebyla řádně poučena o lékařském zákroku a provedené sterilizaci, není pravdivé a je v rozporu s údaji o postupu při poskytování zdravotní péče žalobkyni včetně záznamů ve zdravotnické dokumentaci. Tvrzení žalobkyně je v rozporu s vyjádřeními zdravotnických pracovníků, kteří se na jejím ošetřování aktivně účastnili a podíleli. Formulace o tom, že žalobkyně neměla možnost se poradit se svým partnerem, je také zcela nesprávná, neboť žalovaná nemá uloženou takovou povinnost toto umožnit a především ničím této možnosti nebránila. Žalovaná je přesvědčena, že lékařský zákrok - sterilizace provedená žalobkyni dne 7.7.1997 - byla provedena na základě řádného seznámení žalobkyně se zhodnocením jejího zdravotního stavu, po poučení provedeném příslušnými zdravotnickými pracovníky a na základě jejího písemně zachyceného souhlasu s navrženým postupem ošetřování, vedení porodu císařským řezem, včetně její žádosti o provedení sterilizace. Žalovaná tvrdila, že lékařský zákrok – sterilizace, provedená 7.7.1997, byla provedena na základě řádného poučení žalobkyně provedeného v opakovaném kontaktu při příjmu žalobkyně a před samotným provedením samostatného zákroku, tedy před rozhodnutím o porodu císařským řezem a samotnou sterilizací. Dále žalovaná poukazovala na tu skutečnost, že ve zdravotní dokumentaci jsou zachyceny celkem tři projevy vůle, které jsou zcela jednoznačné a navíc vznesla námitku promlčení, kdy žaloba byla podána po 8 letech. U žalované byl nalezen záznam z jednání sterilizační komise ze dne 16.7.1997.

Z výslechu žalobkyně jako účastnice řízení soud zjistil, že byla přijata do nemocnice dne 6.7.1997 ve večerních hodinách. Byla vyšetřena lékařem, umístěna na pokoj, byly jí dány kapáky a nic více s ní nebylo děláno. U vizity se probíralo, jakým způsobem bude proveden porod, se závěrem, že dítě porodí císařským řezem. Poté obdržela 3 injekce, byla odvezena na sál a již si přesně nevzpomíná, zda papíry podepisovala na chodbě před sálem nebo na sále. Nepřipadalo jí divné, že podepisuje nějaké papíry, neboť již při prvním porodu podepisovala papíry o souhlasu s císařským řezem. Po porodu byla umístěna na pokoj, kde jí bylo sděleno, že má holčičku a že u ní byla provedena sterilizace. Žalobkyně rovněž podepsala poučení pacienta ve dvou předcházejících případech a v případě podpisu těchto dvou formulářů o názvu „Poučení pacienta“ byla lékaři poučena tak jak je v obsahu tohoto poučení uvedeno. Dva podpisy na druhé straně operační vložky jsou podpisy žalobkyně. Dále žalobkyně tvrdila, že až po 7 letech se dozvěděla, co je to sterilizace. Poté se následně pokoušela 4x o umělé oplodnění, ale bezvýsledně. V okamžiku, kdy se dozvěděla, co sterilizace

znamená se cítila zdevastovaná, prožívala katastrofu. S manželem se s tím jakžtakž již vyrovnali. Manžel ovšem chce další dítě a žalobkyně nevylučuje, že ji opustí.

Soud provedl důkaz písemnými doklady v této věci, a to formulářem s názvem „poučením pacienta“ ze dne 9.6.1997, když dne 8.6.1997 byla žalobkyně přijata u žalované, ale za stavu, kdy neporodila dítě, rozhodla se následující den odejít zpět domů a v této souvislosti u žalované existuje formulář o názvu „poučení pacienta“ sepsané podle ust. § 23 zák. č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu v platném znění, kde jsou uvedeny nacionále žalobkyně, dále je uvedeno, že lékař zjišťuje zdravotní stav a poučuje o něm pacientku s diagnózou Grav. h. 34/35, Partus praematarus imm. Toto poučení obsahuje dále návrh léčby, vyšetření: pacientka poučena o nutnosti hospitalizace pro nezralost dítěte a hrozící předčasný porod. Poučena o tom, že v případě předčasného narození může být dítě trvale poškozeno, v nejhorším případě může být ohroženo na životě s případným úmrtím. Doporučeno zklidnění dělohy a poté případné propuštění. Pacientka návrh léčby odmítá a trvá na propuštění. Propuštěna na negativní revers. Dále je předtištěno, že pacient prohlašuje, že byl níže podepsaným lékařem poučen o svém současném zdravotním stavu, který nutně vyžaduje navrhované vyšetření nebo léčbu a toto poučení je podepsáno pacientkou – žalobkyní, dále ošetřujícím lékařem Dr. Z. a sestrou C. a rovněž se na tomto poučení pacienta nachází datum a razítko žalované. V této souvislosti byl žalobkyní a shora uvedenými podepsáno rovněž prohlášení pacienta (revers), které obsahuje totéž co výše uvedené „poučení pacienta“ a ve kterém je navíc uvedeno, že pacient prohlašuje, že odmítnutí doporučeného léčení, které je možno provést jen s jeho souhlasem, může mít pro něj velmi závažné negativní důsledky. Přes shora uvedené náležité opakované vysvětlení níže podepsaným lékařem a přes nové poučení o negativních následcích pro můj zdravotní stav, odmítám se podrobit navrženým vyšetřovacím nebo léčebným úkonům.

Dále soud provedl důkaz operační vložkou chirurgickou do záznamu o zdraví a nemoci týkající se žalobkyně, ze které vyplývá, že byla provedena operace dne 7.7.1997. Operaci prováděl operatér Dr. Z. za asistence Dr. O. a přítomnosti sestry S. s tím, že druh operace je konkretizován jako Sectio caesarea supracervicalis transperitonealis sec Geppert Revisio cavi uteri instrumentalis, Sterilisatio sec Pomeroy. Dále je popsán způsob provedení operace s tím, že rovněž operatér uvedl „oboustranně provádím sterilizaci podvazem tub“. Druhá strana této operační vložky je čistá, není na této straně předtištěn žádný text a nikoliv rukou žalobkyně je na tomto napsáno „souhlasím s ukončením porodu císařským řezem“, podpis a je podepsána žalobkyně. Dále je opět rukou, nikoliv žalobkyně, napsáno „Žádám o sterilizaci“ a je pod tím podepsána žalobkyně, bez bližších konkretizací v kolik hodin se tak stalo a za přítomnosti kterých osob.

Dále soud provedl důkaz listinou nazvanou „Poučení pacienta“ sepsané podle ust. § 23 zák. č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu v platném znění, ve kterém jsou vypsány nacionále žalobkyně a je uvedeno, že lékař zjišťuje tento zdravotní stav a poučuje o něm pacientku, diagnóza, pacientka pátý den po porodu, stehy in situ, návrh léčby, vyšetření: hospitalizace nejméně do 6-tého dne před propuštěním, vyšetření a kontrolní ÚZ. Pacientka poučena o možných komplikacích, které mohou ohrozit její zdraví.

Dále je předtištěn text, že pacientka prohlašuje, že byla níže podepsaným lékařem poučena o svém současném zdravotním stavu, který nutně vyžaduje

navrhované vyšetření nebo léčbu a pod tímto formulářem je podpis žalobkyně a podpis ošetřujícího lékaře Dr. V. a datum 12.7.1997.

Z porodopisu soud zjistil, že žalobkyně byla přijata jako rodička dne 6.7.1997 ve 22 hod. na porodnicko-gynekologické oddělení, propuštěna byla dne 12.7.1997 v 9.00 hod. s tím, že 7.7.1997 v 10.05 hod byl ukončen porod a o provedení porodu císařským řezem bylo rozhodnuto v 7.45 hod.

Soud vyslechl jako svědky MUDr. Michala Z., operatéra, MUDr. Marka O., asistenta, který asistoval při porodu císařským řezem žalobkyně a zástupce primáře MUDr. Jaroslava S. a z výpovědí těchto lékařů zjistil, že ani jeden z nich si pro odstup času nepamatuje na případ žalobkyně a na poučení žalobkyně, ovšem obecně tito lékaři uvedli, že pokud byla indikována sterilizace ze zdravotních důvodů, tak to tehdy, když hrozilo nebezpečí, že by pacientka při dalším porodu mohla i zemřít a v praxi to probíhalo tak, že pacientce byla nabídnuta možnost, že při porodu císařským řezem jí bude provedena sterilizace. Pacientka byla poučena o následcích sterilizace, tedy o tom, že nikdy v životě nebude mít děti. Pokud s tímto souhlasila, podepsala žádost a při porodu byla provedena sterilizace. O tom, zda bude možnost sterilizace pacientce nabídnuta rozhodoval vedoucí či starší lékař a v této souvislosti, když bylo rozhodováno o způsobu porodu, tento lékař pacientce podstatu zákroku vysvětlil a navíc byla pacientka poučována ještě jednou před operací a toto činil operatér. Pacientka podepsala příslušný dokument.

Svědek MUDr. V., ošetřující lékař po dobu těhotenství žalobkyně, vypověděl, že stereotypně každou pacientku, která první dítě porodila císařským řezem poučoval, že jí s velkou pravděpodobností i druhý porod bude proveden císařským řezem a v té době byl běžný postup, že v případě druhého porodu císařským řezem byla prováděna sterilizace z důvodu zdravotní indikace. Pacientky typu žalobkyně byly poučovány z důvody ochrany při dalším otěhotnění, když při dalším otěhotnění by hrozila ruptura dělohy a ohrožení matky i plodu.

Ze zápisu z jednání sterilizační komise, která zasedala dne 16.7.1997, u žalované soud zjistil, že komise se usnesla, že u žalobkyně se povoluje bezplatné provedení sterilizace z důvodu, že žadatelka má xxx let, dva porody sectio caesarae, AB O. Kontraindikovaná pro HA a IUD. Zdravotní indikace, podepsán předseda komise dne 16.7.1997. Soud neprovedl důkaz výslechem členů sterilizační komise, neboť jejich výslech, vzhledem k tomu, že nebyli přítomni v nemocnici v době, kdy žalobkyně měla dát souhlas k provedení sterilizace, by nepřinesl do věci nic podstatného. Dále soud proved důkaz výpisem z dokumentace žalobkyně, ze které vyplynulo, že v gyncentru se žalobkyně podrobila dne 7.4. a 2.5. stimulaci cetrotide, gonal f a v obou případech byl těhotenský test negativní.

Z vyjádření PhDr. Renaty W., CSc., vědecké pracovnice Etnologického ústavu akademie věd v Praze, vyplývá, že v historické perspektivě znamenala rodina pro Romy téměř vše, neboť uspokojovala základní životní potřeby všech členů jejich uzavřeného společenství. Rodina posilovala svoji prestiž počtem narozených dětí, tradičně především chlapců. Postavení ženy v současné romské rodině je nadále založeno především na schopnosti rozšiřovat počet jejich členů. Žena, která byla považováno za neplodnou, mohla být svým mužem i zapuzena. Muž ji mohl ještě v nedávné historii opustit, protože Romové věřili tomu, že za neplodnost páru může

žena. Můžeme konstatovat, že reprodukční funkce ženy má v povědomí členů romské komunity nadále vyšší sociální hodnotu než-li v majoritní společnosti.

V projednávané věci byl zjištěn tento skutkový stav: v souvislosti s porodem druhého dítěte žalobkyně byla žalobkyně poprvé přijata u žalované dne 8.6.1997 ve 23.23 hod., propuštěna byla 9.6.1997 v 10.30 hod. a přes tento krátký časový úsek, při propuštění byla žalobkyně poučena jak shora uvedeno a v této souvislosti rovněž podepsala poučení pacienta a toto poučení pacienta je stvrzeno podpisem ošetřujícího lékaře a sestry a následně žalobkyně podepsala prohlášení pacienta – revers.

Následně byla přijata dne 6.7.1997 ve 22.00 hod za účelem porodu druhého dítěte (první dítě bylo rozeno císařským řezem). Dne 7.7.1997 v 7.45 hod. bylo rozhodnuto, že porod bude proveden císařským řezem. Bez uvedení hodiny a minuty žalobkyně na operační vložce chirurgické podepisuje cizí rukou vypsaný text „souhlasím s ukončením porodu císařským řezem“ a dále rovněž cizí rukou podepisuje na stejném řádku „žádám o sterilizaci“ a následně byl proveden porod císařským řezem a současně i sterilizační zákrok v 10.05 hod.

Pátý den po provedené operaci, tedy 12.7.1997 se žalobkyně rozhodla opustit zařízení žalované a v této souvislosti s ní byl vypsán formulář „poučení pacienta“ o obsahu jak shora uvedeno. Žalobkyně byla poučena o možných komplikacích, které mohou ohrozit její zdraví. Toto poučení pacienta žalobkyně podepsala, stejně jako ošetřující lékařka Dr. V.

Následně jednala sterilizační komise dne 16.7.1997 a dále bylo prokázáno, že žalobkyně podstoupila 4 pokusy o oplodnění pomocí in vitro fertilizace u MUDr. Pavla Č., ovšem neúspěšně.

Žalovaná je v této věci pasivně legitimována, a to podle ust. § 420 odst. 2 občanského zákoníku, když podle tohoto ustanovení je škoda způsobena právnickou nebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili a tyto osoby samy za škodu neodpovídají. V řízení bylo prokázáno, že MUDr. Z., zaměstnanec žalované, provedl v rámci své pracovní činnosti vytýkaný lékařský zákrok a žalovaná je proto ve sporu o ochranu osobnosti pasivně legitimována.

Právně je nutno věc posoudit podle ust. § 11-13 o.z. Podle odst. 1 § 11 o.z. fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevu osobní povahy.

Podle ust. § 13 odst. 1 o.z. fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

Podle ust. §13 odst. 2 o.z., pokud by se nejevilo dostačujícím zadostiučinění podle odst. 1 zejm. proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Podle ust. § 13 odst. 3 výši náhrady podle odst. 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem za nichž k porušení práva došlo.

Předmětem ochrany osobnosti podle ust. § 11 o.z. jsou taková ryze osobnostní práva člověka, jež ovlivňují rozvoj jeho osobnosti a jsou s ním úzce spjata. Hlavním smyslem a cílem této občanskoprávní ochrany je zabezpečit respektování osobnosti fyzické osoby a tím i její všestranný svobodný rozvoj a uplatňování ve společnosti. Z tohoto pohledu je zřejmé, že ochrana je poskytována i právu člověka na „zdraví“, které v sobě zahrnuje právo rodit děti a dále právo „na soukromí“. I když soukromý život je širokým pojmem, vzhledem k ochraně všestranného rozvoje člověka je zřejmé, že právní úprava chrání i právo vychovávat vlastní děti, udržovat a rozvíjet s nimi rodinné vztahy, tedy právo na vytváření rodinných vztahů mezi blízkými příbuznými. Součástí soukromého života je i rodinný život zahrnující jak citové, morální a sociální vztahy mezi dětmi a rodiči a dalšími příbuznými, tak i vztahy materiální povahy (srovnej ústavní nález ze dne 1.3.2000 sp.zn. II. ÚS 517/99). Protiprávní porušení těchto práv ze strany jiného subjektu proto představuje neoprávněný zásah do práva na soukromí, do práva na zdraví, rodinný život.

Zákonným předpokladem vzniku práva pro použití sankcí k ochraně osobnosti sféry fyzické osoby za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti je:

1) zásah do osobnostních práv fyzické osoby, který vyvolal nebo byl objektivně způsobilý vyvolat újmu spočívající v porušení nebo ohrožení práv fyzické osoby
2) protiprávní (neoprávněný) charakter tohoto zásahu
3) příčinná souvislost mezi neoprávněným zásahem a zmíněnou újmou.

Zákonným předpokladem ke vzniku práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ust. § 13 odst. 2 o.z. je:

1) protiprávní zásah do osobnostních práv fyzické osoby
2) snížení zejm. důstojnosti a vážnosti fyzické osoby ve společnosti ve značné míře a
3) příčinná souvislost mezi protiprávním zásahem do osobnostní sféry a snížením zejm. důstojnosti a vážnosti fyzické osoby.

V dané věci žalobkyně tvrdí, že její souhlas se sterilizací nebyl dán platně a pokud u ní sterilizace byla provedena, došlo k protiprávnímu zásahu do jejích osobnostních práv a žalovaná tvrdí opak.

Za tohoto stavu je nutno zjistit, zda souhlas byl či nebyl dán platně. Platnost souhlasu žalobkyně s provedením sterilizace je nutné posoudit podle § 27 zák. č. 20/1966 Sb. o péči a zdraví lidu ve znění k 7.7.1997 (po novele provedené zák. č. 79/1997 Sb.) a směrnicí Ministerstvem zdravotnictví ČSR publikované ve sbírce zákonů o provádění sterilizace.

Podle ust. § 27 zákona o péči a zdraví lidu, sterilizace se smí provést jen se souhlasem nebo na vlastní žádost osoby, u níž má být sterilizace provedena, a to za podmínek stanovených ministerstvem zdravotnictví.

Podle ust. § 27a odst. 1 zákona lékařské zásahy do reprodukční schopnosti jednotlivců, kastrace, stereotaktické operace a zákroky u transsexuálů se provádějí pouze na žádost osoby, u níž mají být provedeny, po schválení odbornou komisí, kterou tvoří právník, nejméně 2 lékaři se specializací v příslušném oboru a další 2 lékaři nezúčastnění na provádění lékařského zákroku. Podle odst. 2 před podáním žádosti musí být osoba náležitě informována lékařem o povaze lékařského zásahu s upozorněním na rizika a případné nepříznivé důsledky s ním spojené. Podle odst. 3 umělé přerušení těhotenství upravuje zvláštní zákon.

Podle ust. § 27c zákona každý lékařský výkon, který není v bezprostředním zájmu osoby, na které má být proveden, lze provést pouze s předchozím písemným souhlasem takové osoby. Před udělením souhlasu musí být osoba úplně informována o povaze výkonu a jeho rizicích.

Podle směrnice ministerstva zdravotnictví ČSR registrované ve sbírce zákonů č.j. LP-252.3-19.11.71 ze dne 17.12.1971 o provádění sterilizace, publikované ve věstníku Ministerstva zdravotnictví ČSR v částce 1-2 ze dne 29.2.1972 (dále jen „směrnice“) ust. § 2 písm. b) sterilizace je přípustná, provádí-li se ve zdravotnickém zařízení na vlastní žádost nebo se souhlasem osoby, u níž má být sterilizace provedena, na zdravých pohlavních orgánech ženy, jestliže by těhotenství nebo porod vážně ohrozily život ženy nebo jí způsobily těžkou a trvalou poruchu zdraví.

Podle ust. § 3 směrnice seznam indikací, jež mohou být důvodem k provedení sterilizace podle § 2 písm. b) až f) je v příloze těchto směrnic. Indikace k provedení sterilizace podle § 2 písm. g) jsou shodné s indikacemi k umělému přerušení těhotenství, pokud mají trvalou povahu.

Podle ust. § 5 směrnice o tom, že sterilizace je indikována rozhoduje:

b) v případech podle § 2 písm. b) až g) lékařská komise k tomuto účelu ustanovená (sterilizační komise). Sterilizační komisi zřizuje ředitel Okresního ústavu národního zdraví při nemocnici s poliklinikou, a to pro sterilizaci žen při takové, které má nemocniční ženské oddělení, a pro sterilizaci mužů při takové, která má nemocniční urologické nebo chirurgické oddělení. Předsedou komise je ředitel nemocnice s poliklinikou, členy komise jsou vedoucí lékař nemocničního ženského, popř. urologického nebo chirurgického oddělení nemocnice s poliklinikou, kde se ženy či muži léčí a odborný lékař z jehož oboru je indikace, popř. kontraindikace.

Podle ust. § 6 směrnice o sterilizaci z důvodů uvedených v § 2 písm. b) až g) může písemně požádat osoba, u níž má být sterilizace provedena, nebo s jejím svolením ošetřující lékař, předsedu sterilizační komise příslušné podle místa trvalého pobytu, popř. sídla pracoviště nebo školy, kterou navštěvuje a žádost řádně zdůvodní.

Podle ust. § 8 směrnice předseda komise bezodkladně zajistí u členů komise potřebné vyšetření osoby, u níž má být sterilizace provedena, a sdělí jí, popřípadě jejímu zákonnému zástupci (opatrovníkovi), kam a kdy se má dostavit k vyšetření. Potřebná odborná vyšetření je třeba provést tak, aby nejdéle do tří týdnů po obdržení žádosti měl předseda odborné posudky a mohl svolat komisi k projednání žádosti.

Podle ust. § 9 směrnice komise povolí sterilizaci tehdy, jestliže se šetřením zjistí, že sterilizace je indikována.

Podle ust. § 10 směrnice o každém projednání žádosti o sterilizaci pořídí předseda komise protokol, který obsahuje jméno a bydliště osoby, u níž má být sterilizace provedena, odborné posudky členů komise a záznam o průběhu jednání s rozhodnutím. Originál protokolu podepsaný všemi členy komise zůstane u předsedy.

Podle ust. § 11 směrnice, je-li o žádosti rozhodnuto kladně, pošle předseda žadatelku (žadatele) s doporučením na ženské (urologické nebo chirurgické) oddělení,

jehož vedoucí je členem komise. Zároveň tam zašle opis protokolu, který se stane součástí chorobopisu. Před výkonem podepíše osoba, u níž má být sterilizace provedena, popřípadě její zákonný zástupce (opatrovník), prohlášení, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparabilní.

Podle článku XIV. bod 1 indikace porodnicko-gynekologické přílohy ke směrnici, při a po interaktivním císařském řezu, je-li indikován z příčin, jež se s největší pravděpodobností budou opakovat v dalším těhotenství, kde si žena nepřeje vystavovat se dalšímu porodu císařským řezem.

Nebude pochyb o tom, že každá sterilizace, za kterou se považuje lékařský výkon, který zabraňuje plodnosti aniž jsou odstraněny nebo poškozeny pohlavní žlázy, představuje závažný zásah nejen do tělesné integrity, ale i do celé osobnosti fyzické osoby, neboť může vést k jejím vážným změnám. Sterilizace provedená u ženy znamená zásadní zásah do života ženy. Ten je uskutečněn jednak samotnou operací, jež má za následek, že se žena stane neplodnou a jednak psychickými důsledky, že již nebude moci mít další děti, nebude moci s nimi prožívat dobré i zlé, vychovávat je a rozvíjet vzájemné rodinné vztahy spolu se svým životním partnerem. Hloubka zásahu je umocněná tím, že jde o zásah takřka neodvratný.

Podle názoru soudu si zákonodárce byl vědom závažných důsledků sterilizace do života jak ženy, tak její rodiny, a proto v ust. § 27 zák. o péči o zdraví lidu výslovně uložil, že sterilizaci lze provést jen se souhlasem nebo na vlastní žádost osoby, u které má být sterilizace provedena, a to za podmínek stanovených ministerstvem zdravotnictví. Tyto podmínky byly rozvedeny ve směrnici, která podrobně upravuje kvalifikovaný souhlas žadatele s provedením sterilizace. Tato směrnice platí doposud a beze změn. Z postupu stanoveného ve směrnici jednoznačně vyplývá, že nejprve musela být písemná žádost o provedení sterilizace (§ 6 směrnice), mělo následovat podrobné vyšetření osoby nejdéle do 3 týdnů od obdržení žádosti (§ 8 směrnice), dále mělo následovat rozhodnutí komise podchycené na protokolu o projednání žádostí (§ 10 směrnice) a v případě kladného rozhodnutí měla osoba, u níž měla být sterilizace provedena, popř. její zákonný zástupce nebo opatrovník, podepsat prohlášení, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparabilní (§ 11 směrnice). Z nařízeného postupu je evidentní, že udělování kvalifikovaného souhlasu se sterilizací nemohlo být záležitostí několika málo minut, nýbrž delšího časového úseku, a to nejspíš z toho důvodu, aby si samotná žadatelka uvědomila důsledky své žádosti a měla dostatek času k probrání důsledků tohoto zákroku s životním partnerem, jehož se rovněž přímo dotknou a budou mít vliv na jejich další společný život. Aby nedošlo ke zkreslení informací o důsledcích zákroku, musela být žadatelka písemně poučena o míře reparabilnosti sterilizačního zákroku a toto písemné poučení, spolu s písemným prohlášením, že s provedením sterilizace souhlasí, musela žadatelka osobně podepsat. Z pohledu těchto zákonných kritérií je třeba posuzovat otázku platnosti souhlasu žalobkyně se sterilizačním zákrokem.

Soud je toho názoru, že žalobkyně neudělila kvalifikovaný, určitý, a tudíž platný souhlas k provedení sterilizace podle ust. § 27 zák. č. 20/1966 Sb. o péči a zdraví lidu a ust. § 11 směrnice. Ta skutečnost, že žalobkyně podepsala žádost o provedení sterilizace, na tom, vzhledem k podmínkám, za kterých je nutno udělit souhlas se sterilizací, nic nemůže změnit. Žalovaná rovněž v řízení neprokázala navrženými

svědky, že by žalobkyně udělila kvalifikovaný souhlas, neboť předmětní svědkové si na případ žalobkyně nepamatují a jejich výpověď, týkající se obecného poučování, nelze vztáhnout na daný případ. Podle názoru soudu důkazy navržené žalovanou, a to poučení pacienta, svědčí v neprospěch žalované, neboť je nepochybné, že žalovaná věděla, jakým způsobem poučení pacienta provést, měla k tomu dokonce příslušný formulář, který konstatoval nejen fakt, že pacient byl poučen o svém současném zdravotním stavu, který nutně potřebuje navrhované vyšetření nebo léčbu, přičemž léčba byla popsána, ale i důsledcích, které mohou nastat při nerespektování stanoviska lékaře. V případě sterilizace nic takového provedeno nebylo a pokud by žalovaná postupovala stejným způsobem jako v případě propuštění pacienta na revers, byla by její důkazní situace v tomto sporu diametrálně odlišná.

V řízení bylo zjištěno, že dne 7.7.1997 v 7.45 hod. ráno v důsledku rozhodnutí lékaře o provedení (v pořadí druhého) porodu císařským řezem vznikla indikace pro provedení sterilizace podle ust. § 2 písm. b) a přílohy XIV. bod 1 směrnice a žalobkyně na výzvu nezjištěné osoby podepsala před odjezdem na operační sál pouze žádost o provedení sterilizace. Na základě zjištěného skutkového stavu je tedy zcela zřejmé, že žalovaná neposkytla žalobkyni k promyšlení důsledků sterilizačního zákroku žádný časový prostor. Nevytvořila žalobkyni ani prostor pro projednání zákroku se svým partnerem, písemně nepoučila žalobkyni o míře reparabilnosti zákroku a nenechala žalobkyni podepsat písemné prohlášení, že se sterilizačním zákrokem souhlasí.

Za tohoto stavu nelze dospět k jinému závěru, než že žalobkyně neudělila žalované kvalifikovaný, určitý, a tudíž platný souhlas s provedením sterilizace podle ust. § 27 zák. č. 20/1966 Sb. o péči a zdraví lidu a ust. § 11 směrnice. Protiprávně provedenou sterilizací dne 7.7.1997 žalovaná způsobila neplodnost žalobkyně a tím hluboce a neodčinitelně zasáhla do práva žalobkyně na zdraví zahrnující právo rodit děti, do práva na soukromí zahrnující právo vychovávat vlastní děti a rozvíjet rodinné vztahy mezi rodiči a dětmi. Žalovaná tak porušila práva žalobkyně chráněná ust. § 11 o.z. a vznikla jí povinnosti poskytnout žalobkyni přiměřené zadostiučinění, a to jak formou omluvy, tak i formou zadostiučinění v peněžité formě.

Soud shledal zadostiučinění formou omluvy zcela důvodné, neboť bylo zjištěno, že žalobkyni byla provedena sterilizace, aniž byla žalobkyně řádně poučena, nebyl jí dán prostor poradit se s partnerem a je tedy nepochybné, že tímto neoprávněným zákrokem žalovaná zasáhla do nejintimnější sféry žalobkyně a způsobila jí trvalé fyzické i psychické následky.

Žalobkyně se v této věci domáhá i přiznání peněžitého zadostiučinění a žalovaná vznesla námitku promlčení. V této souvislosti je nutno uvést, že existovaly určité nejasnosti, zda se nárok na přiznání peněžitého zadostiučinění promlčuje či nikoliv, ovšem soud má za to, že v současné době je již tato situace vyřešena a je nutno přijmout názor, že právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 o.z. je nepromlčitelným nárokem a soud má za to, že není smyslem tohoto rozsudku se podrobněji vypořádat s argumentací hovořící pro tento názor, či s argumentací opačnou a v tomto směru tedy soud odkazuje například na rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.7.2007, č.j. 30Cdo 792/2007-112.

Shora citované ustanovení § 13 odst. 2 a 3 o.z. patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou. Tedy k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které přenechávají soudu, aby podle svého

uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého předem neomezeného okruhu okolností. Pro posouzení, zda fyzické osobě vzniká právo na přiměřené zadostiučinění ve formě náhrady nemajetkové újmy v penězích a v jaké výši, zákon nestanoví z jakých hledisek má soud vycházet. Z kritérií uvedených v § 13 odst. 3 o.z. však vyplývá, že při stanovení výše náhrady je zejména nutno přihlédnout k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo. Vymezení hypotézy právní normy, který závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu, který při zkoumání míry zásahu do osobnostní sféry fyzické osoby ve společnosti přihlíží v prvé řadě k charakteru zásahu do osobnostních práv fyzické osoby, k jeho formě, způsobu prezentování na veřejnosti, době trvání zásahu, postavení osoby ve společnosti i v soukromí, k době a situaci v níž k protiprávnímu zásahu došlo. V neposlední řadě také k důsledkům, které protiprávní zásah vyvolal v osobnostní sféře fyzické osoby a s přihlédnutím k tomu, která z dílčích složek osobnostních práv byla ohrožena či poškozena, případně k dalším okolnostem případu, které jsou pro hodnocení závažnosti zásahu významné.

Při úvaze o výši zadostiučinění soud neměl k dispozici mnoho precedenčních rozhodnutí v tomto směru s výjimkou jednoho případu, kdy Krajský soud v Ostravě ve věci sp. zn. 23C 10/2003 přiznal žalobci nemajetkovou újmu ve výši 40.000,- Kč, když v důsledku postupu non lege artis došlo u žalobce v této věci k úmrtí jednoho varlete. K odvolání žalobce vrchní soud změnil rozsudek soudu I. stupně a žalobci přiznal dalších 160.000,- Kč, když vycházel především z intenzity zásahu a doby jeho trvání. Je nutno uvést, že následkem neoprávněného postupu žalovaného nedošlo u žalobce k poruše plodnosti a při dosažení věku 18 let mu byla implantována náhrada.

I s přihlédnutím k tomuto rozhodnutí při stanovení výše náhrady soud přihlédl zejména k té skutečnosti, že žalovaná protiprávně provedenou sterilizací způsobila neplodnost žalobkyně a tím hluboce, a jak bylo prokázáno, neodčinitelně zasáhla do práva žalobkyně na zdraví zahrnující právo rodit děti a rovněž do práva na soukromí, když toto právo zahrnuje i právo vychovávat vlastní děti a rozvíjet rodinné vztahy mezi rodiči a dětmi. Žalovaná tedy zasáhla do dvou nejvýznamnějších práv osobnosti, která tvoří část občanskoprávní ochrany osobnosti jako celku. Soud akcentuje nejen intenzitu zásahu, ale i důsledky tohoto zásahu, dobu, kdy byl zásah proveden a dobu trvání následků. Nelze přehlédnout, že k neoprávněnému zásahu došlo ve věku xxx let žalobkyně, a to v době, kdy žalobkyně měla jedno dítě, druhé se jí právě narodilo a nebyla provdána. K zásahu tedy došlo v době, kdy jiné ženy teprve o mateřství uvažují. V důsledku neoprávněného zásahu si je žalobkyně vědoma, že její postižení je trvalé a nereparovatelné a s tímto vědomím bude žít celý život. Dále bylo přihlédnuto k té skutečnosti, že žalobkyně si bolestně uvědomuje odlišnost od svých vrstevnic, tuto odlišnost se snaží odstranit tím, že se 4x pokoušela o otěhotnění metodou in vitro fertilizace, ovšem bezvýsledně.

Je také nutné přihlédnout k okolnostem případu a to zejména k té skutečnosti, že v době, kdy sterilizace byla žalobkyni provedena, tato nebyla nutná, neboť se dá laparoskopicky provést kdykoliv po porodu. Stejného účinku, tedy toho, aby žalobkyně neotěhotněla, se dá dosáhnout různými formami antikoncepce, což však žalovaná vůbec nezvážila. K okolnostem zásahu je také nutno uvést, že žalobkyni nebyl dán vůbec žádný časový prostor ke zvážení celé situace, žalovaná nepřihlédla ke stavu, v jakém se žalobkyně nacházela, tedy byla těsně před porodem. Ze všech těchto důvodů dospěl soud k závěru, že přiměřené finanční zadostiučinění představuje v tomto případě částku 500.000,- Kč.

Žaloba o dalších 500.000,- Kč byla zamítnuta, když soud dospěl k závěru, že přiznaná částka je postačující k tomu, aby přiměřeně vyvážila a zmírnila prokazatelnou nemajetkovou újmu, kterou žalobkyně v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním žalované utrpěla, když je nutno přihlédnout k tomu, že žalovaná se dopustila jednání prostřednictvím svého zaměstnance z nedbalosti, nešlo tedy o úmyslné jednání. Za této situace by vyšší náhrada než částka 500.000,- Kč, zejména částka 1.000.000,- Kč, kterou žalobkyně požadovala, představovala z hlediska vyvážení a zmírnění nemajetkové újmy vzniklé žalobkyni nepřiměřenou sumu, jejíž přiznání by ve svých důsledcích vedlo k neodůvodněnému obohacení žalobkyně.

O náhradě nákladů řízení účastníků bylo rozhodnuto podle § 142 odst. 3 o.s.ř. Žalobkyni byla přiznána náhrada nákladů řízení ve výši 1.005,- Kč, když tato částka představuje cestovné a stravné obecné zmocněnkyně k dvěma nařízeným soudním jednáním a jednomu studiu spisu před prvním jednáním (částky 340,80 Kč, 285,40 Kč a 405,80 Kč).

Vzhledem k tomu, že žalobkyně byla osvobozena od soudních poplatků, došlo v souladu s ust. § 2 odst. 3 zák. o soudních poplatcích k přenosu poplatkové povinnosti na žalovanou, které vznikla povinnost zaplatit na soudním poplatku podle výsledku řízení částku 20.000,- Kč.

Podle § 148 odst. 1 o.s.ř. soud zavázal žalovanou, která neměla ve věci úspěch, zaplatit České republice na nákladech řízení částku 4.687,- Kč, když tato částka představuje svědečné vyplacené svědku MUDr. Z.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí **j e m o ž n o** podat odvolání do 15-ti dnů ode dne doručení jeho písemného vyhotovení, prostřednictvím Krajského soudu v Ostravě, k Vrchnímu soudu v Olomouci, písemně, dvojmo.

Nesplní-li povinný dobrovolně, co mu ukládá toto vykonatelné rozhodnutí, **m ů ž e** oprávněný podat návrh na soudní výkon rozhodnutí.

V Ostravě dne 12. října 2007

Za správnost vyhotovení:
Tereza Polášková

JUDr. Otakar Pochmon,v.r.
samosoudce